

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา

เทศบาลนครตรัง ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง มีพื้นที่ประมาณ 14.77 ตารางกิโลเมตร เทศบาลนครตรังเป็นศูนย์รวมของหน่วยงานราชการ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆ ตลอดจนสถาบันการศึกษาในทุกระดับของจังหวัด พื้นที่ที่มีโครงข่ายถนนสายหลักและถนนสายรองครอบคลุมทั่วพื้นที่ในเขตเทศบาล

จากสภาพพื้นที่ที่เทศบาลนครตรังที่มีขนาดเล็ก เป็นชุมชนหนาแน่น มีการใช้ที่ดินหลากหลาย ถนนส่วนใหญ่กว้างและพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นราบ ระยะทางระหว่างสถานที่สำคัญอยู่ในระยะที่ไม่ไกลจากกันมากนัก การเดินทางของประชาชนส่วนใหญ่จึงเป็นการเดินทางในระยะสั้น ส่งผลให้ประชาชนมีทางเลือกในการเดินทางได้หลากหลาย

การใช้จักรยานเพื่อการสัญจรเป็นทางเลือกหนึ่งในการเดินทางในเมือง มีความยืดหยุ่นในการเดินทางสูงและมีการเข้าถึงที่ดีและมีประสิทธิภาพสูงสำหรับการเดินทางในระยะสั้น เนื่องจากการเดินทางด้วยจักรยานมีความเหมาะสมสำหรับการเดินทางระยะ 0.5 - 6.5 ก.ม. (คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535) ซึ่งปัจจุบันการเดินทางของประชาชนในเทศบาลนครตรังมีการใช้จักรยานกันอย่างแพร่หลาย ทั้งในแง่ของการเดินทางในชีวิตประจำวันและการออกกำลังกาย มีกลุ่มผู้ใช้ทุกช่วงอายุโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนและผู้สูงอายุ กลุ่มผู้ใช้จักรยานได้มีการรวมตัวกันเป็นชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพ และได้ส่งเสริมให้เกิดการเดินทางด้วยจักรยานมากขึ้น

การพัฒนาโครงข่ายทางจักรยานจะกระตุ้นให้เกิดการใช้จักรยานกันมากขึ้น ซึ่งช่วยลดปริมาณการใช้พลังงานในการเดินทางและการขนส่ง ลดรายจ่ายในการเดินทางให้แก่ประชาชน ลดจำนวนการใช้รถยนต์ และจักรยานยนต์ส่วนบุคคล ลดการติดขัดของจราจรในช่วงชั่วโมงเร่งด่วน โดยจะทำให้เกิดการใช้จักรยานอย่างกว้างขวาง รวมถึงทำให้สุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นดีขึ้น

จากเหตุผลสำคัญข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาการพัฒนาโครงข่ายทางจักรยานในเทศบาลนครตรัง เพื่อรองรับและส่งเสริมให้การใช้จักรยานเดินทางได้สะดวกยิ่งขึ้น สอดคล้องกับความต้องการและรองรับการเดินทางด้วยจักรยานที่อาจเพิ่มขึ้นในอนาคต ช่วยลดความเสี่ยงอันตรายต่อการเดินทางจักรยานร่วมทางกับรถที่มีความเร็วสูงและขนาดใหญ่กว่า ลดความรุนแรงของอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้น ลดมลพิษทางอากาศและเสียงเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี เพื่อไปสู่การพัฒนาเทศบาลนครตรังต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาลักษณะทางกายภาพของเมืองที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการเดินทางของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครตรัง
2. ศึกษารูปแบบการเดินทางของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครตรังในปัจจุบัน
3. วิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาโครงข่ายทางจักรยานในเทศบาลนครตรัง เพื่อเป็นทางเลือกในการเดินทางของประชาชน
4. เสนอแนวทางการพัฒนาโครงข่ายทางจักรยานที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับโครงข่ายคมนาคมและความต้องการของประชาชน ตลอดจนเสนอมาตรการต่างๆ ที่สนับสนุนการเดินทางด้วยจักรยานในพื้นที่เทศบาลนครตรัง

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่ศึกษา : เทศบาลนครตรัง ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 14.77 ตารางกิโลเมตร
2. ขอบเขตเนื้อหา : การศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของเมือง รวมถึงรูปแบบการเดินทางของประชาชน ระบบคมนาคมขนส่งและโครงข่ายถนนในเทศบาลนครตรัง

1.4 ขั้นตอนและวิธีการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเอกสารด้านทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการคมนาคม การเดินทางด้วยจักรยาน และการออกแบบทางจักรยาน
2. ศึกษารูปแบบและการวางแผนการเดินทางด้วยจักรยาน จากประสบการณ์การพัฒนาโครงข่ายทางจักรยานในต่างประเทศ ได้แก่ เมืองโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก และเมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา
3. ศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา ทั้งจากข้อมูลเอกสารที่รวบรวมจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการสำรวจโดยผู้วิจัย ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางเศรษฐกิจ และลักษณะทางสังคมและประชากร ศักยภาพและปัญหาในปัจจุบัน รวมทั้งแนวโน้มการพัฒนาและโครงการในอนาคต
4. ศึกษาแหล่งกำเนิดการเดินทางที่สำคัญในพื้นที่จากข้อมูลแผนที่และข้อมูลจากการสำรวจโดยผู้วิจัย ตามกิจกรรมที่ดึงดูดการเดินทางของประชาชน

5. ศึกษาและสำรวจข้อมูลภาคสนามของผู้สัญจร โดยการใช้แบบสอบถามข้อมูลลักษณะการเดินทางของประชาชนในพื้นที่

การเก็บข้อมูลแบบสอบถาม (questionnaire) จะทำการเก็บตัวอย่างจากผู้เดินทางในเขตเทศบาลนครตรัง ทั้งผู้ที่อาศัยในเขตเทศบาลและผู้อยู่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลแต่เดินทางเข้ามาใช้บริการในเขตเทศบาล

6. วิเคราะห์ศักยภาพของเส้นทางที่ได้จากข้อมูลลักษณะการเดินทางด้วยจักรยานในปัจจุบันและความต้องการใช้จักรยานในอนาคต โดยพิจารณาจากเกณฑ์มาตรฐานในการออกแบบเส้นทางจักรยาน

7. วิเคราะห์เชิงพื้นที่ถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาโครงข่ายทางจักรยาน โดยพิจารณาจากข้อมูลสภาพทั่วไปของเทศบาลนครตรัง

8. เสนอแนวทางการพัฒนาโครงข่ายทางจักรยานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมทั้งเสนอมาตรการต่างๆ ที่สนับสนุนการเดินทางด้วยจักรยาน และสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาโครงข่ายทางจักรยานในเทศบาลนครตรัง

1.5 แหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้สามารถจำแนกแหล่งที่มาได้ 3 ประเภท คือ

1. ข้อมูลทางสถิติ เอกสารจากหน่วยงานราชการ เอกชนและสถาบันต่างๆ อาทิเช่น

- เทศบาลนครตรัง
- สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดตรัง
- กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
- กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานยกรัฐมนตรี

2. ข้อมูลแผนที่จากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดตรัง

3. ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม โดยการใช้แบบสอบถาม และการทำแบบสอบถาม โดยการสุ่มตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลนครตรัง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงแหล่งกำเนิดการเดินทางที่สำคัญ รูปแบบและลักษณะการเดินทางของประชาชน และความสัมพันธ์ของลักษณะทางกายภาพ การใช้ประโยชน์ที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมกับรูปแบบการเดินทางของประชาชนในเทศบาลนครตรัง

2. หน่วยงานราชการต่างๆ สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้พิจารณา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงข่ายทางจักรยานในเทศบาลนครตรัง อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเมืองต่อไป

3. เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเดินทางด้วยจักรยานในเมือง ให้แก่หน่วยงานต่างๆ และประชาชนทั่วไปที่สนใจ ตลอดจนเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาที่ต่อเนื่องต่อไปในอนาคต